



## GÜNDELİK HAYATTA ZORUNLU GÖÇ DENEYİMİ: SURİYELİ OLMANIN TOPLUMSAL ÇERÇEVESİ

Özge SARIALIOĞLU<sup>1</sup>

### ÖZET

Bu makalede Suriyelilerin zorunlu göç deneyiminden yola çıkarak göç etme, yerleşme ve gündelik hayatı yeniden inşa etme süreçlerinin nasıl gerçekleştiğini odaklanılmaktadır. Makale kapsamında Suriye'den Türkiye'ye göç eden ve İstanbul'a yerleşen 30 Suriyeli ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiş, elde edilen bulgular tematik analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiş. Araştırmanın bulguları zorunlu göçün geçicilik, kalıcılık ve belirsizlik ekseninde kurulduğunu, gündelik hayatın bu belirsizliklerle şekillendiğini göstermektedir. Müphemlik Suriyelilerin yaşadığı geçicilik deneyiminin bir sonucu olarak ortaya çıkmakta ve gündelik hayatın yeniden organizasyonunu gerekli kılmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Suriyeliler, zorunlu göç, geçicilik, müphemlik, gündelik hayat, Türkiye.

## FORCED MIGRATION JOURNEY IN EVERYDAY LIFE: THE SOCIAL FRAMEWORK OF BEING SYRIAN

### ABSTRACT

This article focuses on the migration journey, settlement, and reconstruction of daily life based on the forced migration experiences of Syrian refugees. In the scope of the study, in-depth interviews were conducted with 30 Syrians who migrated from Syria to Turkey and settled in Istanbul, Esenler. The findings obtained were analyzed using thematic analysis techniques. The results of the research reveal that forced migration is shaped around the axes of temporariness, permanence, and uncertainty. Everyday life of Syrians is influenced by these uncertainties. Ambivalence emerges as a consequence of the temporariness experienced by Syrians, necessitating the reorganization of daily life.

**Keywords:** Syrians, forced migration, temporariness, ambivalence, everyday life, Turkey.

### GİRİŞ

Suriye'den Türkiye'ye kitlesel göçün başladığı 2011 ve günümüze kadar gelen süreç göç araştırmalarının kitlesel göçe yöneldiği bir süreç olarak düşünülebilir. Suriye'den Türkiye'ye yönelen uluslararası göç, bu süreçte Türkiye'nin konumu, göçün toplumsal yansımaları, göçün değişen biçimi, göçmen entegrasyonu gibi konular önemli tartışma konuları haline gelmiştir (Coşkun vd., 2020; Erdoğan, 2014, 2017, 2020, 2021; Kaya, 2017; Tekeli, 2016; Şimşek 2019). Güncel göç tartışmaları farklı temalara odaklanmakla birlikte en genel anlamda günümüz göç hareketliliğinin yoğunluğuna ve çeşitliliğine incelemektedir; bu anlamda göçün toplumsal bir olgu olarak güncelliğini koruduğunu

<sup>1</sup> Dr, Düzce Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, [ozgesarialioglu@gmail.com](mailto:ozgesarialioglu@gmail.com)

söylemek mümkündür. Dünya genelinde yaklaşık 53,2 milyon yerinden edilmiş, 27,1 milyon mülteci<sup>2</sup> olduğu düşünülürse göçün günümüz dünyasının en önemli meselelerinden biri olduğu anlaşılabilir. Türkiye ise açık kapı politikasının uygulanmaya başladığı 2011 yılı itibariyle, her ne kadar günümüzde uygulanmasa da yoğun bir göç hareketliliğiyle karşı karşıya kalmıştır. Göçe yönelik tartışmalar göçmenliği yabancılık, sürgün, göçmen kimliği, dil (Bauman, 2016; Chambers, 1994; Marazzi, 2010) gibi kuramsal bağlamlarda ele alırken Türkiye özelinde hızlı yaşanan kitlesel göç uyum, entegrasyon, toplumsal kabul gibi tartışmaların göç çalışmalarının odağına yerleşmesine neden olmuştur. Örneğin hâkim dilin zorunlu göçmenler tarafından öğrenilmesi, uyum bağlamında sıklıkla tartışılmış dilin uyumun önünde bir bariyer olduğu belirtilmiştir (Bailey vd., 2022; Şeker vd., 2015). Yapılan araştırmalar Suriyelilerin özellikle hastane, eğitim, göç idaresi gibi kurumlarla olan karşılaşmalarında dilin önemli bir engel teşkil ettiğini (Akar ve Erdoğan, 2019; Dönük vd., 2014; Terzioğlu, 2015) işaret etmektedir. Öte yandan bu makalenin de konusunu oluşturan geçicilik, kalıcılık tartışmaları Suriyeliler geçici koruma statüsünün verilmesiyle birlikte araştırmaların odak noktalarından biri haline gelmiştir. Örneğin Erdoğan (2014; 2017; 2019) Suriyelilerin, her ne kadar geçici koruma kapsamına alınmış olsalar da Türkiye’de geçirdikleri süre, yerleşik bir düzene geçiş yapmaları gibi nedenlerle, kalıcı olduklarını vurgulamakta; bu nedenle hâkim toplumla uyumun önemli bir bileşen olduğunu vurgulamaktadır. Bununla birlikte yaşamın zorlu yanları olduğunun altı çizilmektedir (Bilgen, 2011). Geçicilik kimliğinin Suriyeliler tarafından nasıl algılandığı ve geçiciliğin gündelik hayattaki yansımaları da önemlidir. Bu açıdan bu çalışmanın iki temel araştırma sorusuyla yola çıktığı söylenebilir: (1) Geçici koruma statüsü Suriyeliler tarafından nasıl yorumlanmaktadır? ve (2) Geçici koruma kimliğinin Suriyelilerin gündelik hayattaki yansımaları nelerdir? Belirtilen sorular etrafında bu makale Suriyelilerin yasal olarak geçici koruma statüsü ile tanımlanması, geçicilik, gündelik hayat ve müphemlik arasında bir ilişkisellik kurarak geçiciliği belirsizlik/istikrar çerçevesinde tartışmaya açmaktadır. Bu bağlamda araştırma geçici koruma kimliğinin Suriyelilerin gündelik hayatındaki yansımalarının neler olduğu sorusundan hareket etmekte; geçiciliğin hukuksal ve toplumsal bağlamına odaklanmaktadır. Makale ilk olarak araştırmanın yöntemine, katılımcı profiline ve veri analiz tekniğine yer verilmektedir. İkinci olarak “**Zorunlu Göçün Çerçevesi: Geçicilik Nosyonu**” ve “**Geçiciliğin Toplumsal Bağlamı: Müphemlik**” başlıkları altında araştırmanın temel bulguları tartışılmakta, son olarak ise araştırma bulgularından yola çıkarak araştırmanın sonucu ortaya koyulmaktadır.

## Yöntem

Bu makale “İstanbul, Esenler’de Suriyeliler ve Yerlilerin Karşılaşmaları Üzerine Etnografik Bir İnceleme: Kent, Gündelik Hayat ve Enformel Oluşlar” başlıklı doktora tezi kapsamında yürütülen saha çalışmasından yola çıkmakta ve Suriyeli mültecilerin zorunlu göç sürecinin bileşenlerini tartışmaya açmaktadır. Araştırma toplumsal gerçekliğin aktörlerin kendi deneyimleri aracılığıyla kavranmasını amaçlamaktadır ve nitel araştırma yöntemlerine başvurmuştur. Nitel araştırmanın tercih edilmesinin temel nedeni Strauss ve Corbin’in (1990) belirttiği üzere nitel yöntemin aktörlerin gündelik hayatlarını derinlemesine anlama ve davranışlarını kavrama, dolayısıyla derinlemesine keşfetme imkânı sunmasıdır. Ek olarak zorunlu göç aktörlerin özgül deneyimleriyle şekillendiğinden ve kırılğanlaştıran bir deneyim olması nedeniyle göç araştırmalarında nitel yöntem öncelik verilmesi gerektiği düşünülmektedir (Azevedo vd., 2016; Coşkun vd., 2020; Zapata-Barrero ve Yalaz, 2018).

Bu makale kapsamında sunulan veriler derinlemesine görüşme tekniğiyle elde edilmiştir. Bu kapsamda Suriye’den Türkiye’ye göç etmiş, İstanbul’un Esenler ilçesine yerleşmiş 30 Suriyeli ile derinlemesine görüşme yürütülmüştür. Katılımcılara kartopu tekniğiyle ulaşılmıştır. Ek olarak enformel görüşmeler de gerçekleştirilmiştir. 29 katılımcı geçici koruma statüsü altındadır, bir katılımcı ise Türkiye vatandaşıdır. Katılımcıların eğitim düzeyi ilkökul ve ortaokul düzeyindedir, dokuz katılımcı ise üniversite mezunudur. Katılımcıların tamamı enformel, beden yoğun, güvencesiz ve mavi yakalı işlerde çalışmaktadır. Katılımcıların gelir düzeyleri asgari ücret altındadır, bununla birlikte günlük işlere ve parça başı ek işler yapan katılımcılar bulunmaktadır. Sektörel olarak katılımcıların çoğunluğunun tekstil sektöründe, merdiven-altı konfeksiyon atölyelerinde çalıştığı görülmektedir. Derinlemesine görüşmeler aracılığıyla elde edilen veriler transkripsiyonu yapıldıktan sonra anonimleştirilmiştir. Bu kapsamda her katılımcıya bir numara atanmış (K1, K2, K2 şeklinde) yalnızca bir katılımcı Rihab takma

<sup>2</sup> <https://www.unhcr.org/tr/>, 09.09.2024 tarihinde erişilmiştir.

ismini kullanmayı tercih ettiği için takma isim kullanılmıştır. Rihab ile yapılan enformel görüşme 30 görüşme tamamlandıktan sonra gerçekleştirilmiştir. Anonimleştirme aşaması tamamlandıktan sonra deşifre edilen görüşmeler MAXQDA Nitel Veri Analiz Programına yüklenmiştir. Tasnifi yapılan veriler tematik analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Tematik analiz tekniğinden yola çıkarak açık kodlama, eksenli kodlama ve seçici kodlama aşamaları (Charmaz, 2006, 2012; Stern, 1980) takip edilerek bulgular kısmında yer alan kategorilere ulaşılmıştır.

## Bulgular

### Zorunlu Göçün Çerçevesi: Geçicilik Nosyonu

“İnsan bir evraktır. Kurumlar bizi insan olarak görmez, sayı olarak görür.”<sup>3</sup>

Zorunlu göç, menşei ülkeden gidiş biçiminden hedef ülkeye yerleşme sürecine kadar birçok pratiği içine alan hukuksal prosedürler ile gündelik hayatı bir araya getiren karmaşık bir deneyimdir. Hukuksal düzenlemeler zorunlu göç edenin yasal statüsünü tanımlamakla kalmayıp gündelik hayatın yeniden inşasının bu statüyle şekillenmesine neden olur. Bu bağlamda göçmeni yükümlülükler, hak ve yaşam düzleminde bağlayan uygulamalar üretir. Bu açıdan zorunlu göçmenin yerleştiği ülkede nasıl tanımlandığı önemlidir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, “herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma” hakkından (1948, madde 14) bahsetse de bu hak ancak belirli tanımlamalar çerçevesinde göç eden kişiye sağlanmaktadır. Bununla birlikte, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi ile Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü mülteciyi “ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs” olarak tanımlamış olsa da ülkelerin zorunlu nedenlerle göç eden kişilere doğrudan mülteci statüsü verdiği söylenemez. Türkiye’de de durum benzerdir ve bu makalenin öznesi olan Suriyeliler, Geçici Koruma Yönetmeliği (2014) ile Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK, 2013) çerçevesinde geçici koruma kapsamında tanımlanmaktadır. Türkiye’de yaşayan Suriyelilere geçici koruma statüsü Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çerçevesinde verilmiş ve YUKK 91. maddede “ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara” verilen bir statü olarak tanımlanmıştır. 2014 yılında yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği ise geçici koruma statüsü verilen Suriyelilerin hak ve yükümlülükleri tanımlanmıştır. Böylelikle formal iş piyasası, sağlık hizmetleri, eğitime, sosyal hizmetlere erişim hakkı ve hizmetlerden yararlanma hakkı tanımlanmış, fakat bu haklar geçici koruma kaydının yapıldığı il ile sınırlandırılmıştır. Ek olarak iş piyasasına erişim açısından da coğrafi alan ve iş kolu sınırlamaları bulunmaktadır.

Hukuksal bağlamda Suriyeli olmanın geçicilik nosyonu etrafında şekillendiğini söylemek mümkündür. Bu durum gündelik hayat ile hukuk arasındaki ilişkiselliği işaret etmesi açısından önemlidir. Örneğin, iş piyasasına erişim biçimini belirleyen kota uygulamasını ele alalım: Bilindiği üzere Suriyelilerin formal iş gücünü katılım hakkı, çalışma izni verilmesi, 2016 yılında yürürlüğe giren Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik<sup>4</sup> ile gerçekleşmiştir. Yönetmeliğin 8. maddesinde istihdam kotasını açıklanmakta ve “çalışma iznine başvuru yapıldığı işyerinde çalışan geçici koruma sağlanan yabancı sayısının, iş yerinde çalışan Türk vatandaşı sayısının yüzde onunu” geçemeyeceği, aynı zamanda “toplam çalışan sayısı ondan az olan işyerlerinde, en fazla bir geçici koruma sağlanan yabancı sayısının çalışmasına izin verilebileceği” ifade edilmektedir<sup>5</sup>. Çalışma izninin geçici korumayla ilişkisel olarak belirli iş kollarında ve coğrafi alanlarda tanımlanmış olmasının yanı sıra kota uygulaması Suriyelilerin iş gücü piyasasına katılım biçimini belirlemede ve sınırlılıklar enformel iş gücüne katılım eğilimini arttırmaktadır (Ceritoglu vd., 2017; Erdoğan 2021; Rittersberger-

<sup>3</sup> Suriyeli Katılımcı 13 ile gerçekleştirdiğimiz derinlemesine mülakattan bir alıntı.

<sup>4</sup> <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/01/20160115-23.pdf>, erişim tarihi: 10.10.2024.

<sup>5</sup> <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/01/20160115-23.pdf>, erişim tarihi: 10.10.2024.

Tılıç, 2015; Korkmaz, 2017; Sarılioğlu, 2024; Şenses, 2016). Bu eğilimin gündelik hayattaki yansımaları, enformelliğin hayatın her alanına yayılması ve kırılmanın belirginleşmesi olarak düşünülebilir. Slavnic'in (2010) belirttiği üzere aşağıdan enformelleşme, aktörler arasında yasal statü, enformelliğe bağımlılık ve yasal statü gibi ortaklar oluşturur ve bir döngüye neden olur. Özneler (Slavnic, 2010) ise kırılma durumlarıyla mücadele etmek zorunda kalırlar.

Lorey (2016: 17) kırılmanın güvencesizlik ve tehlikeye açık olma hali olarak tanımlar. Bu açıdan geçicilik nosyonu ile kırılma arasındaki ilişki geçici korumanın Suriyelileri kırılma konumunda bırakmasıdır. Kırılma bu bağlamda güvencesizlik, istikrarsızlık, belirsizlik ve yaralanabilirlik olarak düşünülebilir. Suriyeli katılımcılar geçiciliği geleceğin belirsiz olması ve bir yere yerleşememe olarak tanımlamışlardır. Örneğin K30 geçici kimlik belgesinin nasıl hissettirdiğini şu sözlerle açıklamıştır: “Geçici sözcüğüne çok takılıyor herkes. Kendini güvende hissetmiyor insan. Sen kendini geliştiremiyorsun, geliştirmek istiyorsun kendini ama geçici olarak yazmışlar sana, niye kendimi geliştireyim diyorsun. Aitlik hissetmiyorsun böyle olunca. En ufağı mesela, sigortasız çalışıyorsun. Ne için çalışıyorum ki ben! diyoruz.” K27'in söyledikleri geçicilik ile aidiyet arasındaki ilişkiyi işaret etmenin yanı sıra gündelik hayat ile yasal statü arasındaki bağlantıyı “sigortasız çalışıyorsun” sözleriyle işaret etmesi açısından da önemlidir. Bu bağlamda yasal statünün gündelik hayatın her alanını etkilediği söylenebilir. Geçici koruma kimlik belgesinin Suriyelilere belirsizliği hatırlatması, gündelik hayatları her ne kadar düzene girse de her an değişebilir olduğunu işaret etmektedir. Suriyeli katılımcıların söylemlerinden yola çıkarak, Suriyelilerin kendilerini herhangi bir yerde, zamanda ve mekânda sabit hissetmemesi, konumlarının değişkenliğine vurgu yapmaları aynı zamanda geçicilik statüsüyle ilişkili olduğunu işaret etmektedir. Suriyeli 30 katılımcı geçiciliğin devamlı bir his olduğunu, vatandaşlık alınsa dahi bu hissin geçmesinin zor olduğunu belirtmiştir. Örneğin K28 bu durumu “beni burada bağlayan tek bir şey var: misafirlik kimliğim, geçici kimliğim. Haberleri dinlediğimizde de bu konular olduğundan kendimi yabancı hissediyorum. Kendimi buralı hissedemiyorum. Bunlar olmasa kendimi evimde gibi hissedirim tabii ki.” sözleriyle açıklamaktadır.

Zorunlu göç ve göçün sonucunda ortaya çıkan geçicilik kimliği aynı zamanda doğumla birlikte gelen ve vatanla ilişkilendirilen vatandaşlığın kaybıyla da sonuçlanır. Agamben (1998:129) vatandaşlığı, vatandaş ebeveyninden ve sınırları belirlenmiş bir toprak parçası üzerinde doğma olarak tanımlamıştır. Zorunlu göç ise göç edenin öncelikle vatandaşlıktan vazgeçmesiyle sonuçlanır; böylelikle modern ulus-devletlerin vatandaşlık üzerinden tanımladıkları hak ve yükümlülüklerin yitimine neden olur, dolayısıyla başka bir gündelik hayat düzenini zorunlu kılar. Gündelik hayatı sabit hali ve rutini, modern insana güvenlik ve istikrarla bağlantısal bir konfor alanı sağlar. Bu konfor Giddens'in (1984) belirttiği anlamda ontolojik güvenlik ile ilişkilendirilebilir. Giddens istikrar ve güvenin öznelerin kimliklenmesinin ön koşulu olduğunu ve güvenli alanın bir ihtiyaç olduğunu vurgular. Tazreiter vd., (2016: 13) ise ulus-devletin bir siyasi varlık olarak kendi vatandaşlarının ontolojik güvenliğini sağlamayı teminat altına aldığını, bunun ise güven ve sadakat ilişkisinin bir parçası olduğunu vurgular. Bu açıdan vatandaşlığın yitimi ve yerini katılımcıların görüşmelerde sıklıkla gösterdikleri geçici koruma kimlik belgesinin alması belirsizliğin nedenlerinden biridir. Zorunlu göçün temelde bozguna uğrattığı şey vatandaş ile ulus-devlet arasındaki oydaşması ve vatandaş-özne oluşturma. Göçmenlerin göç ettikleri ülkedeki vatandaşlık alma mücadelesi -her ne kadar Agamben'in belirttiği vatandaşlık biçimiyle aynı olmasa da- ontolojik güvenliğin yeniden sağlanma girişimi ya da düzen arayışı olarak düşünülebilir. Bu bağlamda yasal statü kırılmanın başka bir nedeni olarak düşünülebilir (Bocagni ve Schrooten, 2018; Çoşkun vd., 2020; Ryan, 2015). Bu kırılmanın nedeni vatandaşlık kaybının bireylerde bir konum kaybına denk gelmesi, bireylerin doğdukları ülkeyle kıyasladıklarında, göç ettikleri ülkede hukuksal olarak kendilerini daha güvencesiz bir konumda bulmalarınıdır.

Suriyeli katılımcılar, geçici koruma kimlik belgesiyle belirginleşen geçicilik konumunun en çok kurumsal karşılaşmalar esnasında hissedildiğini belirtmektedir. Formal iş piyasasına sınırlı erişim ve bununla ilişkisel olarak enformelleşme bu tür karşılaşmalara bir örnektir. Bununla birlikte Suriyeli katılımcılar özellikle hastane ve eğitim gibi kamusal kurumlar da geçicilik kimliğinin etkilerini ve dezavantajlarını daha çok yaşadıklarını belirtmektedir. Örneğin enformel görüşme gerçekleştirilen ve Rihab takma ismini kullanmayı tercih eden Suriyeli katılımcı, geçici kimlik belgesiyle hastaneye gitme deneyimini şu şekilde açıklamaktadır; “Geçen hafta hastaneye gittim. Açıkçası kimliğimden utandım. Onlar geçici koruma kimlik belgemizi görünce bizim hakkımızda farklı düşünmeye başlıyor. Geçici koruma yazıyor.”

## Geçiciliğin Toplumsal Bağlamı: Müphemlik

Zorunlu göç, özneleri geçmiş, şu an ve gelecek arasında bir konumda tutan, bedenleri kültürel, toplumsal, politik, ekonomik ve hukuki türden karşılaşmalara açan belirsiz ve müphem bir deneyimler. Göçmenin göç ettiği yerde kendini geçici bir konumda bulması, yaşadığı ve gitmek zorunda kaldığı yerle olan ilişkisini yeniden düzenlemesine neden olur ve yerleşim ile olan anlamlılık ilişkisini sarsar. Bu durum öncelikle bir tür aidiyet ilişkisinin zedelenmesine yol açar. Zorunlu göçün evin kaybıyla başlaması evle kurulan aidiyet ilişkisini sarsarak eve yüklenen anlamların altının oyulmasına neden olur. Cassin (2020: 51) kökünden koparılma ve geri dönüş arasında bir ilişkisellik kurarak kişinin geri dönüş ümidinin olması durumunda göçmenin sürgüne dönüşeceğini belirtir. Bu açıdan evin yitimi önemlidir. Göçmen geri dönse dahi evi yitirmiştir. Evin simgesel önemi evin “dünya köşemiz”, “ilk evrenimiz” ve kozmosumuz olmasından kaynaklanır (Bachelard 1994: 49). Geçicilik ise bir arafta kalma durumudur. Zorunlu göç eden kişi ne göç ettiği yere tam olarak yerleşebilir ne de geçmişe dönebilir. Ancak ihtimal her zaman oradadır. Hall (1987:44) zorunlu göçün tek yönlü bir yolculuk olduğunu belirterek geri dönecek bir evin olmadığını vurgular. Mutlak bir eve dönüşün olmayışı ve yerleşilen ülkeyle geçicilik üzerinden ilişkisellik geliştirmek göçmeni müphem bir konumda bırakır ve bu müphemlik hali zorunlu göç edenin yerleştiği yerle olan aidiyet ilişkisini de etkiler. Bu müphem hali, Suriyeli katılımcılar geçici kimlik belgesiyle ilişkilendirerek, kimlikteki geçici ibaresinin aidiyet kurmaları zorlaştıran ve belirsizlik bir gelecek olarak açıklamaktadır. Örneğin Suriyeli Katılımcı 15 “*biz şu an donmuş bir hayat yaşıyoruz. Bize ne olacağını bilmiyoruz*” sözleriyle bu durumu özetlerken K29 “*Geçici koruma yazıyor ya, şu geçici sözcüğü hakikaten yani kötü hissettiriyor. Ne kadar kendini geliştiren de boşunaymış gibi hissettiriyor. Karışık bir duygu.*” şeklinde açıklamaktadır.

Tazreiter vd., (2016:16) evin zorunlu göçün temel terimlerinden biri olduğunu belirterek, yerleşme, yeniden yerleşme ve geri dönüşle ilişkilendirir; bu açıdan eve/vatana (homeland) dair farklı duygular hissetmek, insanların çağdaş dünyada karşı karşıya kaldıkları karmaşıklıklara karşı normal ve öngörülebilir bir tepki olarak belirir. Öte yandan evden kopuş ‘yeni’ dünyanın karmaşıklığının içinde kendini bulmak, geçiciliği deneyimlemek ve yeniden yerleşme mücadelesine girmeyi gerektirir. Bu gereklilik öznenin çevresiyle ve öz-benliğiyle olan ilişkisini etkileyerek, gündelik hayatını yeniden düzenlemesine neden olur. Chambers’ın (1994: 16) belirttiği üzere zorunlu göç bilindik olanın ters yüz edildiği, “geçici olarak tanıdık olmayan bir hal alarak beklenmedik bir uzam” inşa eder. Bu açıdan zorunlu göç deneyimi, en azından belirsiz bir süre için, aşına olunanın yabancı olunan bir deneyimdir. Bu durum Shayegan’ın (2010: 14) bahsettiği anlamda bir yaralı bilinç, karşımızda yayılan nesnelere ve bizi hazırlıksız yakalayan fikirlerin yabancı olması durumu olarak açıklanabilir. Yaşam tarzındaki, yaşam koşullarındaki değişim, algılama tarzlarının sapması, mekânsal bütünlüğün bozulması, gündelik hayatın rutin pratiklerinin sekteye uğraması, yeni toplumsal ilişkilerin gündeme gelmesi bu yabancı olma durumunun biçimleri olarak düşünülebilir.

Gündelik hayat, genel anlamda sınırları ve pratikleri belirli, düzenli bir zaman-mekân-insan birlikteliği sunar; bu birlikteliğin bozulması bir boşluk yaratarak Banerjee ve Rai’nin (2020) vurguladığı üzere güvensizlik hissi ve belirsizliğe yol açar. Bu boşluğun, bir pratik ve duygulanım alanı ürettiği; bu alanda ise müphemliğin (ambivalence) en belirgin özellik olduğu söylenebilir. Bauman (1993) yakınlığa karşı uzaklık, düzene karşı kaos, bilinene karşı belirsizlik şeklinde gerçekleşen karşıtlığın müphemliğin temel kaynağı olduğunu belirtir. Bauman’a (2003) göre bir tür düzensizlik olarak adlandırılacak müphemlik aktörlerin kendilerine tanıdık olan ilişkiel figürasyonlarla oluşan güvenlik duygularının, akışkan modern toplumlarda güvensizlik, istikrarsızlık gibi duygularla yer değiştirmesidir. Bauman (2003: 27) güvenlik ile güvenliğin karşıtı olan müphemliği modernliğin atık maddeleri olarak modern pratiğin ürünü olduğunu belirterek müphemliğin endişe ve kaygı kaynağı olduğunu vurgular. Zorunlu göçün öznesi olan bireyler modern dünyanın içinde, ki zorunlu göç modern dünyanın toplumsal hareketliliğinden biri olarak belirir, kendini “seçmediği ve denetleyemediği müphemlik durumu” (Bauman, 2003: 99) içinde bulur. Bu durum aynı zamanda geçiciliğin toplumsal bir yansımasıdır. Göçmen “müphem olmayan bir yerleşim, güvenli bir liman, bir yuva” arayışındadır (Bauman, 2003: 107). Bunun tersi durumlar ise Suriyeli katılımcıların belirttiği üzere, evinde hissetmeme ya da yabancı hissetmeye neden olmaktadır. Örneğin K21 bu durumu “*İstikrar olmadığında, kendimi evimde nasıl hissedeyim?*” şeklinde sorgularken K25 “*kimlik de olsa insan yabancı hissediyor. O kimliği verdiğim zaman, buralı olmadığını hissediyorsun. Ne zaman sana çık git diyeceklerini düşünüyorsun, zaten buralı değilsin. Bu senin geçici kimliğin. Eğer kimliğim yanımda olursa en azından biraz daha hür ve buralı hissedersin kendini.*” sözleriyle açıklamaktadır.

## Sonuç ve Tartışma

Göç toplumsal hareketliliğin en yoğun yaşandığı olgulardan biri olarak, melez kimlikler ve heterojen toplumsal etkileşimler yaratır; böylelikle ara formlar üretir. Tüm bu melezlik ve arada kalmışlık hali nedeniyle zorunlu göç, modernitenin başa çıkmakta zorlandığı bir kavramdır. Zira zorunlu göç en temelde modernitenin kesinlik, istikrar ve güven vaadini askıya alarak akışkan bir deneyim şeklinde gerçekleşir; dolayısıyla modernitenin sınırlarını zorlar. Öte yandan kitlesel göçler de günümüz modern dünyanın bir sonucu olarak gerçekleşir. Kitlesel göçün bugün bildiğimiz anlamda ortaya çıkışına neden olmasına rağmen modernite, kesinliğin yerini müphemliğin almasını, yani sınırların muğlaklaşmasını ve belirsizliğin toplumlara yayılmasına karşı çıkmaktadır. Bauman (1993, 1998) müphemliğin modernitenin bir ürünü ancak aynı zamanda yok etmeye çalıştığı bir sonuç olduğunu belirtirken aslında tam da bunu kastetmiştir. Modernite ve bir modern pratik olarak ortaya çıkan müphemlik arasındaki gerilimi Holocaust üzerinden tartışarak Holocaust'un (1993) belirsizliği ve melezliği ortadan kaldırma çabasının tipik bir örneği olduğunu belirtir. Suriyelilerin kitlesel göçü de bu bağlamda düşünüldüğünde zorunlu göçün modern zamanlara özgü bir müphemlik ile sonuçlandığını söylemek mümkün hale gelir. Makalede tartışıldığı üzere bu müphemlik halinin vatandaşlığın yitimi, evin yitimi ve geçicilik olmak üzere üç boyutu söz konusudur.

Sonuç olarak zorunlu göç evin ve vatandaşlık statüsünün yitimiyle başlar ve aktörlerin olağan bir akışta devam eden gündelik hayatlarını sekteye uğratar; rutinin bozulması belirsizliğin, yitirilen semboller ise geçiciliğin ortaya çıkmasına neden olur. Bu süreç Giddens'a (1984) gönderme ile aktörlerin ontolojik güvenlik duygusunun sarsıldığı, güvenli ve konforlu alanların yitimi söz konusu olduğu için, güvenliğin yerini müphemliğin aldığı bir deneyim olarak düşünülebilir. Dolayısıyla makalenin işaret ettiği üzere Suriyelilerin doğrusal biz düzlemde devam eden gündelik hayatları zorunlu göç yolculuğuyla birlikte muğlaklaşmış; bedensel, mekânsal ve söylemsel pratikleri başkalaşmıştır. Bu bağlamda gündelik hayatın yeniden inşası müphemlik durumuna karşı hayatı düzenleme ve istikrarı yeniden sağlama girişimi olarak düşünülebilir.

## Kaynakça

Akar S ve Erdoğan MM (2019) Syrian Refugees in Turkey and Integration Problem Ahead. *Journal of International Migration and Integration* 20(3). Springer Netherlands: 925–940. DOI: 10.1007/s12134-018-0639-0.

Agamben G (1998) *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life*. Stanford, California: Stanford University Press.

Azevedo JP, Yang JS ve İnan OK (2016) What Are the Impacts of Syrian Refugees on Host Community Welfare in Turkey? A Subnational Poverty Analysis. Available at: <http://econ.worldbank.org>.

Banerjee D ve Rai M (2020) Social isolation in Covid-19: The impact of loneliness. *International Journal of Social Psychiatry*. Sage. DOI: 10.1177/0020764020922269.

Bailey, M., Johnston, D. M., Koenen, M., Kuchler, T., Russel, D., ve Stroebel, J. (2022) *The social integration of international migrants: Evidence from the networks of Syrians in Germany* (No. w29925). National Bureau of Economic Research.

Bauman Z (1993) *Modernity and Ambivalence*. Cambridge: Polity Press.

Bauman Z (1998) *Globalization: The Human Consequences*. Cambridge: Polity Press.

Bauman Z (2016) *Strangers at Our Door*. Cambridge: Polity Press.

Bilgen, A. (2011) Komşudan Gelen Misafirler Suriyeli Sığınmacılar. *Stratejik Düşünce Dergisi*. Aralık, ss. 32-36.

Boccagni P and Schrooten M (2018) Participant Observation in Migration Studies: An Overview and Some Emerging Issues. In: *IMISCOE Research Series*. Springer Science and Business Media B.V., pp. 209–225. DOI: 10.1007/978-3-319-76861-8\_12.

Ceritoglu E, Yunculer HBG, Torun H (2017) The impact of Syrian refugees on natives' labor market outcomes in Turkey: evidence from a quasi-experimental design. *IZA Journal of Labor Policy* 6(1). SpringerOpen. DOI: 10.1186/s40173-017-0082-4.

Chambers I (1994) *Migrancy, Culture, Identity*. London and New York: Routledge.

Charmaz, K (2006) *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. London: Sage.

Charmaz, K (2012) “The power and potential of grounded theory”, *Medical Sociology Online*, 6(3), 2–15.

Coşkun E, Sarıalioğlu Ö ve Dinçer CG (2020) Göç araştırmalarında söylem, yöntem ve etik: Feminist bir yöntem mümkün mü? *Fe Dergi* 12(1): 70–81. Available at: <https://orcid.org/0000-0002-9562-7775>.

Dönük G, Bakış B ve Kaya Öz A (2014) Debates on Migration and Integration in Turkey: A Retrospective Evaluation. Sayı 14: 11–28.

Erdoğan MM (2014) Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Tartışmaları. December. Ankara.

- Erdoğan MM (2017) ‘Kopuş’tan Uyuma ‘Kent Mültecileri’, Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi: İstanbul Örneği. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları. [www.gafa.com.tr](http://www.gafa.com.tr).
- Erdoğan MM (2020) Suriyeliler Barometresi- 2019: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi. Ankara: Orion Kitabevi.
- Erdoğan MM (2021) Syrian Barometer 2020: A Framework for Achieving Social Cohesion with Syrians in Turkey. Ankara: Egiten Book Publishing. Available at: [www.unhcr.org/tr/yayinlar](http://www.unhcr.org/tr/yayinlar).
- Giddens A (1984) The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration. Cambridge: Polity Press.
- Giddens A (1994) Beyond Left and Right: The Future of Radical Politics. Cambridge: Polity Press.
- Kaya A (2017) İstanbul, Mülteciler İçin Cennet mi Cehennem mi? Suriyeli Mültecilerin Kentsel Alandaki Halleri. Toplum ve Bilim 140: 42–68.
- Korkmaz EE (2017) Working Papers How do Syrian refugee workers challenge supply chain management in the Turkish garment industry? The IMI Working Papers Series. Available at: [www.imi.ox.ac.uk](http://www.imi.ox.ac.uk).
- Lorey I (2016) Kırılğanların Yönetimi. İstanbul: Otonom.
- Marazzi C (2010) Sermaye ve Dil. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ryan L (2015) ‘Inside’ and ‘Outside’ of What or Where? Researching Migration Through Multi-Positionalities. Available at: <http://www.qualitative-research.net/>.
- Rittersberger-Tılıç H (2015) ‘Managing’ Irregular Labor Migrants in Turkey. The Journal of Migration Studies (1): 80–107.
- Slavnic Z (2010) Political Economy of Informalization. European Societies 12(1): 3–23. DOI: 10.1080/14616690903042724.
- Stern, P. N. (1980) “Grounded theory methodology: Its uses and processes”, Image, 12(1), 20–23.
- Strauss AL ve Corbin JM (1990) Basics of Qualitative Research : Grounded Theory Procedures and Techniques. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Şeker BD, Sirkeci I ve Yüceşahin MM (2015) Göç ve Uyum. Transnational Press London.
- Şenses N (2016) Rethinking Migration in the Context of Precarity: The Case of Turkey. Critical Sociology 42(7–8). SAGE Publications Ltd: 975–987. DOI: 10.1177/0896920515606503.
- Şimşek D (2019) Türkiye’de Mülteci Entegrasyonu: Zorluklar ve Olanaklar. Ekonomi, Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi. Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi: 172–187. DOI: 10.30784/epfad.596262.
- Tekeli İ (2016) Göç ve Ötesi. İstanbul: İstanbul Tarih Vakfı